

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Satirer, 1720-42

Citation: Falster, Christian: "Satirer, 1720-42", i Falster, Christian: *Satirer, 1720-42*, udg. af Aage Schiøttz-Christensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1982, s. 19. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster05-shoot-idm140600520556016/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Satirer, 1720-42

bedsbesættelser ud fra samme standpunkt som disciplene i discursen, ligesom han også sikrer sig ved at lade forstå, at kongen er god, men hans venner slemme.

Den latinske discurs så først lyset i 1732. Men der er ikke noget i vejen for, at Falster kan have haft teksten liggende i mange år – så mange, at discursen får prioritet.

Umiddelbart virker oprinet i discursen som tilskyndelse til satiren, og man ville i så fald have en dokumentation af den organiske forbindelse mellem pædagog og satiredigter.

8.

Medens Holberg blev digter ud af overskuddet i sin natur (den »poetiske Raptus«), måtte Falster hjælpes ind i poesien, og da det sker, knytter han sig til den ved en bevidst viljesakt i forbindelse med den »umættelige lyst til at undervise«, der for ham var det uvilkårliges manifestation.*

Allerede før Ribetiden havde filologen i ham drevet ham til oversættelsen af Ovids *Tristia*, der dog først udkom 1719. Da han var blevet konrektor i Ribe og førstekraft ved skolen, forener filologen sig med pædagogen, og ud fra den dobbelte tilskyndelse fuldfø-

* Udgiveren anvender her og i det følgende, uden idelige henvisninger, resultater og formuleringer fra sin artikel: »I hvornår begyndte Falster sin danske digtning og med hvilket arbejde?« i *Danske Studier* 1981.

rer han en metrisk oversættelse af Juvenals 14. satire – den med det berømte slogan: »*Maxima debetur puero reverentia!*«, d.e. man skylder den opvoksede ungdom den største ærbødighed og omsorg!

Medens Ovid-oversættelsen var på rimede alexandriner, venterer han Juvenal i den ældre danske satiredigtningens dragt – den rimede, ottelinjede strofe med regelmæssig vekslen af fire- og trefodsjamber, som han siden anvender i samtlige sine danske satirer.

Da Juvenaloversættelsen er færdig, sender han den i manuskript til sin patron Chr. Rantzau (1684-1771) med anmodning om at måtte tilegne ham den. Men Rantzau er ikke tilfreds. I kraft af sin sikre sans for litterær værdi ser han, at med al god vilje har Falster forringet Juvenal, og så svarer han ham således:⁷

... mens almindeligen at anmercke, da er det efter mit tycke en al for tvungen, for ei at sige umuelig Sag, med fuldkommen god held i lige mange Vers at oversætte en *Poet* ...

Men til det negative i afvisningen følger Rantzau derefter en positiv opfordring, der viser ham som Holbergs medvider – en mand i ægte samføling med det nybrud i dansk åndsliv, der finder sted i tiden omkring 1720.

Medens hans ene klient – Holberg – i så henseende kunne klare sig selv og tilmed gå i spidsen, vil Rantzau nu gerne have sin anden klient, den forsigtige og mindre oprindelige Falster, med i samme bevægelse fra *les Anciens* over til *les Modernes*. Han fortsætter sit brev således:

... dernest, var det ei vanskeligere end misligt, skulde jeg holde det for langt lettere at *imitere* ved *application* paa wore tider en *Poet*, end at *vertere* ham ...

Den klare tanke i det tunge sprog er den, at i stedet for at oversætte en gammel Juvenal skulle man hellere søge at blive en ny: du skal ikke oversætte romernes Juvenal – du skal blive danskernes! Rantzau bruger ganske vist ordet *imitere*, men imitere på den måde er ikke at imitere, men at blive sig selv.

Efter det svar anser klienten Falster det for sin skyldighed at stille sin Juvenal i bero – hvad han også gør.

Medens man siden Christen Thaarups Falsterudgave 1840 har ment, at versionen forklår i en nu tabt udgave fra 1718 eller 19 (således Ehrencron-Müller i hans Forfatterlexicon, 1926), fremgår det med sikkerhed af oversete udtalelser i Falsters fortale, at den har hentligget i hans skuffe, indtil den fremkom i den smukke udgave fra 1731.

At Falsters vej til poesien har været den, der her antages, bestyrkes af denne midlertidige henlæggelse af Juvenalversionen: gennem det tomrum, der derved opstår, får antagelsen sammenhæng og sandsynlighed.

Efter Rantzaus brev har Falster befundet sig i en tilstand af rådvildhed. Hvorledes skulle han, der var så bunden til de Gamle, nu kunne gå over til de Moderne?

Som yderligere tilskyndelse sender Rantzau ham

året efter det hidtil udkomne af »Peder Paars« med følgende bemærkning:⁸

... jeg vil ønske dend for HE^r Rector maa have *Gratiam Novitatis*, er ellers efter mit tykke en schmuk *invention* og Klygtig indfald ...

Det er ord, som man gerne kunne sætte i guldramme som vidnesbyrd om en adelsmand, der levede op til de gyldne kæders forpligtelse.

Med tanken på vore sædvanlige barrierer over for ny erkendelse må man beundre, at denne mand straks har forstået Holbergs digt efter dets hensigt. Ifølge Ehrencron-Müllers Holbergbibliografi (II, s. 134) forekommer der ikke andre positive udtalelser fra den umiddelbare samtid end denne af Rantzau.

9.

Der var med sådanne incitammenter, Rantzau manuducerede Falster frem til dansk digter. Under de forhold kan der ikke blive tale om et gennembrud med glans af det ekstraordinære, og det er der heller ikke i den skildring, Falster selv giver af øjeblikket.

Da han udgav alle sine satirer anonymt og ved lejlighed kun nødtvungent løfter sløret over dem en smule, er det så meget mere påfaldende, at han har helliget tilblivelsen og indholdet af en enkelt af dem en hel discurs i *Amoenitates* (XII i 2. part fra 1731).

Denne således udvalgte og særmærkede satire er »Verden som et Doll-Huus«. Den usædvanlige meddelelsestrang i forbindelse med den må bero på, at for ham selv har denne satire haft karakter af det særlige. Og da hvorfor? Fordi den var hans gennembrud til denne art af poesi.